

BIGAMISTA V TŘEBECHOVICÍCH POD OREBEM

(List z historie kriminality na opočenském panství v XVIII. století)

Jaroslav ŠŮLA

Dne 4. ledna 1765 zaslal purkmistr a rada města Třebchovic hejtmanu kraje Královéhradeckého, Václavu Ferdinandu Vančurovi, svobodnému pánu z Řehnic, dopis, jehož text známe pouze z dochovaného konceptu. Uvádějí v něm, že Václav Kodydek,¹⁾ kdysi občan města (“zdejší synek”), před mnoha lety zběhl z opočenského panství a zanechal ve městě ženu Kateřinu a dceru rovněž pojmenovanou Kateřina.²⁾ Zběhl do Uher, kde ve vesnici Bury (?) - jak se “*beze všeho, respective protiprávního donucování, vyznal*” - se opět oženil s nějakou Marianou, což se právo dozvědělo od potulných lidí. Když se Václav Kodydek vrátil do Třebchovic, městské právo ho 14. prosince 1764 zatkl a vyslychalo. Je ovšem nemocný, “*na zdraví svém velikou ouhonu nese, vzlášt' na prsouch*”, “*chudoba na něm ... k spatření jest, takže přiošacován být musí.*” Jeho manželka Kateřina po celý čas jeho nepřítomnosti v poctivosti a v bázni boží setrvala. Kodydkův přečin je ovšem věc “*znameníť těšká*”, takže jak se má právo nadále zachovati?³⁾ Přikládají text výslechu (zde u spisu není ale dochován).

Odpověď krajského hejtmana, napsaná německy v Hradci Králové dne 8. ledna 1765, byla jednoznačná: Město Třebchovice má hrdelní

1) Příjmení je ve spisech psáno různě: Kodydek, Kodytek, Koditek, Kodidek. Používám znění vyskytujícího se v prvním spisu.

2) Fr. Probošt (*Obrázky z Třebchovic*. Rada první. Třebchovice pod Orebem 1909, s. 8) ví, že Kodydek byl mistr soustružnický a upozorňuje: “*Velmi zajímavý je výslech.*” Tento výslech ale dnes ve fondu AM Třebchovice pod Orebem bohužel dochován není a není dochován ani ve fondu AS ve Státním ústředním archivu Praha.

3) Článek vychází z písemností, uložených ve Státním okresním archivu v Hradci Králové, fond Archiv města Třebchovice pod Orebem, Listář, i. č. 224-243 (karton č. 2) a i. č. 244-246 (karton č. 3) a zápisy v radním protokolu z let 1760-1765 (SOKA Hradec Králové, AM Třebchovice pod Orebem, kniha č. 35, fol. 357, 362, 363, 367, 379, 441).

právo, Kodydkův přečin je kriminální zločin a patří k posouzení apelačnímu soudu v Praze, ať město beze všeho prodlení záležitost odešle a vyčká rozhodnutí soudu. Delikvent musí být bedlivě střežen a musí být z městského důchodu ve vězení vyživován.

Již 11. ledna 1765 purkmistr a rada "města Střebechovic" píše do Prahy apelačnímu soudu a sdělují mu informace, které předtím obdržel krajský hejtman. Pražský apelační soud dopisem ze dne 30. ledna 1765, který podepsal František Arnošt hrabě von Wallis, zaujal uvážlivé hledisko. Požádal Třebechovické o důkaz bigamie - chtěl ověřený opis záznamu o prvním sňatku Václava Kodydka s Kateřinou, skutečněného před 28 lety (tedy roku 1737), kterému měl požehnat kaplan Sýkora za přítomnosti dvou svědků, Antonína Šmidberského a Samuela Severy. Dopis došel do Třebechovic teprve 9. února a páni radní psali odpověď dne 11. února. Bývalý kaplan, nyní již farář Jan Nepomuk Sýkora, prohlásil, že v době, kdy nastupoval svůj duchovní úřad, neměl k dispozici matriky, a proto v nich zápis o sňatku Václava Kodydka zapsán není a tudíž nelze vystavit úřední doklad o sňatku. Tento nedostatek měl být vyrovnán svědeckou výpovědí již jmenovaných svědků kopulace; proto na žádost apelačního soudu krajský hejtman V. F. Vančura dopisem za dne 22. března vyzval městskou radu, aby se svědkové kopulace a pamětníci této události dostavili dne 23. března v devět hodin dopoledne do Hradce Králové jako krajského města, aby zde v kanceláři městského rychtáře dosvědčili Kodydkův sňatek. Okamžitě po obdržení tohoto příkazu městská rada "nejponiženěji" oznámila krajskému hejtmantu, že příštího dne budou v Hradci Králové svědčit v záležitosti Kodydkovy "polygamie" Jan Prokop sen. a Jiří Prokeš sen., kteří byli sňatku přítomni - zřejmě svědkové kopulace již nežili, když nebyli do Hradce Králové vysláni.

Míjely měsíce jara a léta roku 1765, z kterých nemáme žádných zpráv o vývoji této kauzy. Delikvent byl v té době vyslýchán, ale záznam jeho protokolu dochován není. Václav Kodydek živořil v třebechovickém městském vězení, ale soudní mašinerie pracovala dále.⁴⁾ Ze září 1765 máme k dispozici Kodydkův dodatečný výslech, ze kterého se konečně dozvídáme pohnutky jednání tohoto nešťastníka. Apelační soud totiž dne 13. září 1765 poslal městské radě třebechovické text tří otázek, které měla Václa-

4) V červnu a červenci 1765 se konaly v Třebechovicích misie. O náboženských postojích V. Kodydka nemáme žádných zpráv, usuzují proto, že byl katolíkem (a podle jména předpokládám, že do Třebechovic přišel on či jeho předkové ze Žamberka). O náboženských poměrech na Třebechovicu viz moji studii (Jaroslav Šůla, *Četba tajných nekatolíků třebechovické farnosti v XVIII. století*. Východočeský sborník historický, 4, Pardubice 1994, s. 103-138).

vu Kodydkovi rada položit a jeho odpověď měla být apelaci odeslaná. Městská rada vězně ("s zdejším žalářem ... sevřeného") před sebe do radního domu předvolala dne 23. září 1765. Kodydek "takové jeho odpovědi, které stále a nezměněně - byť se mu pravda božská a těm podobná pohnutelná slova hojně předstírala - opáčel", a tak městská rada "nejponiženěji poslušně" dne 24. září odeslala do Prahy záznam výslechu a uvedla, že očekává "dalšího nejmilostivěj ponaučejícího rozkazu."

Václavu Kodydkovi byly položeny následující tři otázky:

1. "Václave Kodytku, vy ste na otázku 99. vyznal: že po vaší druhé svadbě teprv ve dvou letech ste se dozvěděl, že vaše první žena ještě živa jest, to ale řícti nemůžete, poněvadž po vašem outěku vaši první ženu Kateřinu doma živou a zdravou ste zanechal, pročez následuje, že ste vědomitě, že jest vaše první žena živa, druhou Marii Annu za manželku sobě bráti oumysl měl?"

2. "Byť vy váš oumysl tvrdošimně skrýval a zapíral, přece jisto jest, že ste věděl vaši první manželku ještě živou bejti, na jakej pak způsob ste mohl i s přísahou doložit, že vdovcem ste a že vaše první manželka umřela, protož tím více vyplejvá: že ste vědomitě, že jest vaše první manželka ještě živa, jenom na podvod u tamního faráře svývolně přísahu složil."

3. "Vy ste na otázku 107. právně vyznal: ze nejenom vy, nýbrž jak Matěj Charouz, tak také Matěj Jelínek, tomu nyní jmenovanému Charouzovi k vůli na to přísahu sou složili, že skutečně vdovcem ste, a že první manželka vaše, Kateřina, již umřela, tehdy se tudy napomináte Bohu milou pravdu vyjeviti, na jakej způsob jak vy, tak hned řečený svědkové takovou nepravdivou věc s přísahou stvrditi mohli, kdežto ze všeho patrně vyplejvá, že právě vaši první manželku, před vaší druhou svadbou, spravedlivě živou bejti věděti museli, tak tu tělesnou přísahu bezprávně ste složil."

Nešťastný delikvent vypovídal následovně, zdůrazňujíc svoji neinformovanost - či spíše dezinformovanost - která ho, bez zlého úmyslu, přivedla do vězení a ohrožuje ho na životě (jak si jistě již uvědomoval):

1. "Jak živ sem ten oumysl neměl, abych sobě jinou manželku pojal, když by první ještě živa byla, až ten Charous přišel, kterej pozděj ze Střebechovic vyšel, a mně povídal, že má žena Kateřina umřela; vdovcem sem se sice pořád nazýval, aby lidi neřekli, že sem od manželky utek."

2. "Podle řeči Charouzovej sem to udělal, kterej mně povídal, že má manželka Kateřina umřela."

3. "Inu, dyť povídám, že Matěj Charous mně povídal, že má manželka Kateřina umřela, tak jsem jsi tu druhou namluvil, a potom sme šli s Charouzem druhej den k panu faráři strany kopulace, a on žádal, abych mu

